Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ AN TEASTAIS SHÓISEARAIGH, 2010

LAIDIN – GNÁTHLEIBHÉAL

(400 marc)

DÉARDAOIN, 24 MEITHEAMH, MAIDIN 9.30 – 12.00

1. **[80]**

(i) Cuir Gaeilge **ar an gcéad chúig líne: -** (35)

Vix ea fatus erat, summo cum monte videmus
ipsum inter pecudes vasta se mole moventem
pastorem Polyphemum, et litora nota petentem,
monstrum horrendum, informe, ingens, cui lumen ademptum.
trunca manu pinus regit et vestigia firmat;
lanigerae comitantur oves; ea sola voluptas
solamenque mali.
postquam altos tetigit fluctus et ad aequora venit,
luminis effossi fluidum lavit inde cruorem
dentibus infrendens gemitu, graditurque per aequor
iam medium, necdum fluctus latera ardua tinxit.

VEIRGIL

(ii) Freagair **trí cinn ar bith** de na ceisteanna seo a leanas. (Tá cúig mharc déag ag dul le gach ceist):- (45)

- **(a)** Cérbh é Polyphemus? Cad a tharla dó?
- **(b)** Cad iad na hainmhithe a bhí ag Polyphemus in éineacht leis? Cad a chuir siad ar fáil dó?
- **(c)** Cad a rinne Polyphemus nuair a bhain sé an cladach amach?
- **(d)** An dóigh leat gur cur síos maith ar arracht é seo? Tabhair **dhá** chúis.
- **(e)** An bhfuil trua agat do Polyphemus? Luaigh cúiseanna le do fhreagra.
- **(f)** Seachas an sliocht seo, cén dán nó sliocht ar do chúrsa is mó ar bhain tú taitneamh as? Luaigh cúiseanna le do rogha.

2. Cuir Gaeilge ar: **[80]**

(Scéal Romulus agus Remus – Cuid 1)

Numitor rex <u>Albanorum</u> erat sed frater Amulius regnum rapuit et regem e terra <u>expulsit</u>. Numitor filium non habebat. Unam tamen filiam habebat, Rheam Silviam. Rhea Silvia mater erat <u>geminorum</u> puerorum, Romuli et Remi. Deus Mars pater erat puerorum.

Amulius filios Rheae timebat. Itaque servum iussit pueros rapere et in <u>fluvium</u> iacere. Servus autem pueros in <u>cista</u> posuit et <u>fluvius</u> <u>cistam</u> ad <u>ripam</u> portavit.

Albani: muintir Alba Longa. expello: ruaigim amach. geminus: cúpla. fluvius: abhainn.
cista: bosca, coimeádán. ripa: bruach abhann.

3. Léigh an sliocht seo a leanas agus freagair **ocht gcinn ar bith** de na ceisteanna ina dhiaidh. (Tá deich marc ag dul le gach ceist):- **[80]**

(Scéal Romulus agus Remus – Cuid 2)

Parvi pueri lacrimabant et lupa pueros perterritos in ripa invenit. Lupa pueros miseros non necavit sed in speluncam suam portavit et ibi eos nutrivit. Avis quoque pueris cibum dedit. Pastor Faustulus pueros ibi invenit et in casam suam portavit. Uxor Faustuli pueros per multos annos curabat.

Post multos annos filii Rheae duces pastorum erant. Iuvenes Romulus et Remus Amulium scelestum necaverunt ut Numitori regnum suum redderent. Tandem filii laeti matrem Rheam salutaverunt.

lupa: mac tíre baineann. ripa: bruach abhann. spelunca: pluais. nutrio: tugaim cíoch do.
avis: éan. pastor: aoire. casa: bothán.

(i) Cad a bhí ar siúl ag na buachaillí beaga ar bhruach na habhann?
(ii) Cé a d'aimsigh ansin iad?
(iii) Cén rud nach ndearna sí nuair a d'aimsigh sí iad?
(iv) Cén **dá** rud a rinne sí?
(v) Cad a rinne an t-éan?
(vi) Cad a rinne an t-aoire Faustulus nuair a d'aimsigh sé na buachaillí?
(vii) Cad a rinne bean an aoire?
(viii) Cad a rinneadh de mhic Rhea tar éis cuid mhaith de bhlianta?
(ix) Cad a rinne siad nuair a bhí siad ina bhfir óga? Cén fáth a ndearna siad é sin?
(x) Sa deireadh cad a rinne mic Rhea?
(xi) Tabhair na príomhranna de **dhá cheann ar bith** de na briathra seo a leanas atá sa sliocht thuas:-

invenio, porto, do, sum, reddo.

(xii) Tabhair an Tuiseal Cuspóireach, Uimhir Iolra, de **dhá cheann ar bith** de na hainmfhocail seo a leanas atá sa sliocht thuas:-

puer, filius, dux, regnum, mater.

4. Freagair Roinn A **nó** Roinn B. (Tá ochtó marc ag dul le gach roinn):- **[80]**

A. Cuir Laidin ar:

(a) Iníon Héilin ab ea Hermione, a bhí ina cónaí sa Ghréig. (16)

(b) Bhí brón ar an gcailín beag toisc gur sheol a máthair go dtí an Traí. (16)

(c) Bhéic an cailín brónach amach, 'Cén fáth ar imigh tú gan mé, a mháthair?' (16)

(d) Tar éis na mblianta fada, tháinig Héilin ar ais go dtí an Ghréig agus athair an chailín ina teannta. (16)

(e) Nuair a d'fhill a máthair d'aithin an cailín í as a háilleacht. (16)

Héilin: Helena –ae *b*. Hermione: Hermiona –ae *b*. an Ghréig: Graecia –ae *b*.
an Traí: Troia –ae *b*. aithin: agnosco, agnoscere, agnovi, agnitum (3).
áilleacht: pulchritudo –inis *b*.

NÓ

B. Cuir Gaeilge ar:

(Titeann Narcissus i ngrá lena scáil féin agus tugann a ainm do bhláth)

Narcissus iuvenis pulcherrimus erat. Sed erat superbus et iram omnium movebat. Dei puerum infelicem punire constituerunt. Itaque cum Narcissus imaginem suam in aqua vidisset, amore pulchritudinis suae superatus est.

Narcissus imaginem suam, quae in aqua erat, diu captabat sed frustra. Tandem dolore mortuus est. E terra statim flos pulcher surgebat. Hic flos ab omnibus 'Narcissus' nominatus est et saepe prope aquam crescit.

infelix: mí-ámharach.	imago: scáil.	pulchritudo: áilleacht.
capto: déanaim iarracht breith ar.	nomino: ainmním.	cresco: fásaim.

5. **Stair na Róimhe, 264 – 44 R.Ch.** Freagair Roinn A **agus** Roinn B. **[40]**

A. Tabhair faoi **chúig cinn** ar bith de na ceisteanna seo a leanas. Ná bíodh níos mó ná abairt nó dhó i ngach freagra. (20)

(i) Cérbh é Regulus? Cén ról a d'imir sé sa Chéad Chogadh Púnach?
(ii) Cérbh é Hamilcar Barca? Cén ról a bhí aige sna cogaí idir an Róimh agus an Chartaig?
(iii) Cén ról a d'imir Quintus Fabius Maximus Cunctator sa chogadh i gcoinne Hannibal?
(iv) Cá raibh Zama? Cad a tharla ann in 202 R.Ch?
(v) Conas a fuair Scipio Aemilianus na teidil Numantinus agus Africanus?
(vi) Cérbh iad 'miúileanna Marius'? Conas a fuair siad an t-ainm seo?
(vii) Cérbh é Livius Drusus? Cén fáth ar dúnmharaíodh é in 91 R.Ch?
(viii) Cén tábhacht a bhain le máirseáil Sulla ar an Róimh in 88 R.Ch?
(ix) Cérbh é Sertorius? Conas a bhí sé ina chúis trioblóide do na Rómhánaigh?
(x) Déan cur síos ar **dhá** leasú a thug Iúil Caesar isteach nuair a rinneadh deachtóir de.

B. Samhlaigh gur tusa Gaius Gracchus. Scríobh *laudatio funebris* (óráid sochraide) do do dheartháir **Tiberius Gracchus** a dúnmharaíodh ina molann tú príomhéachtaí a ghníomhréime. (20)

NÓ

Bhí **Poimpéas** ar dhuine de na ginearáil agus de na polaiteoirí ba mhó de chuid na Róimhe. Scríobh cuntas ar na príomhchéimeanna ina ghníomhréim**.** (20)

6. **Saol Sóisialta agus Sibhialtacht na Rómhánach.** Freagair Roinn A **agus** Roinn B. **[40]**

A. Tabhair faoi **chúig cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Ná bíodh níos mó ná abairt nó dhó i ngach fhreagra. (20)

(i) Cén jab a bhí ag *grammaticus*?
(ii) Cad ba *bulla* ann? Cén cuspóir a bhí aige?
(iii) Liostaigh na **trí** chuid a bhí in ainm an tsaoránaigh Rómhánaigh. Luaigh sampla d'ainm dá leithéid.
(iv) Cad é an *Colosseum*? Cad a tharla ann?
(v) Cad é searmanas an *manumissio*? Déan cur síos ar ar tharla ann.
(vi) Déan cur síos ar phríomhghnéithe *palaestra*. Cad iad na gníomhaíochtaí a tharla ann?
(vii) Ainmnigh **dhá** dhia nó bhandia Rómhánacha. Déan cur síos ar a gcuid ról.
(viii) Déan cur síos ar **dhá** ábhar scríbhneoireachta Rómhánacha.
(ix) Cad ba *triclinium* ann? Déan cur síos ar a phríomhghnéithe.
(x) Cén ról a bhí ag an *paterfamilias* i dteaghlach Rómhánach?

B. Féach ar an léaráid thíos den *fasces* agus freagair na ceisteanna ina dhiaidh.

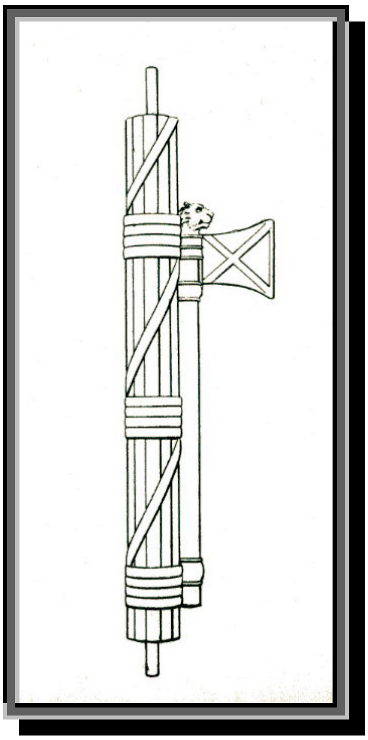

(i) Cad de a bhfuil an *fasces* déanta? (2)

(ii) Cé a d'iompródh an *fasces*? Cad dó ar sheas an fasces? (6)

(iii) Samhlaigh gur Rómhánach óg thú agus tú ag déanamh staidéir sa Ghréig. Mínigh an *cursus honorum* do do chairde Gréagacha. (12)

Baineadh an léaráid le haghaidh C.6B as *Costumes of the Greeks and Romans* Thomas Hope Dover Publications, Inc. 1962

Leathanach Bán

Leathanach Bán

Leathanach Bán